

Promlčení zástavního práva a zajištěná pohledávka

Zástavní právo se nemůže promlčet dříve, dokud marně neuplyne promlčecí doba u zajištěné pohledávky. Není přitom významné, zda se promlčení zajištěné pohledávky řídí obecnou promlčecí dobou nebo zda nastala taková právní skutečnost, která měla za následek její "prodloužení"; z pohledu ustanovení § 100 odst.2 věty třetí občanského zákoníku je rozhodné pouze to, kdy se - podle příslušné hmotněprávní úpravy - promlčuje věřitelova pohledávka za (osobním) dlužníkem, zajištěná zástavním právem, i kdyby jeho předmětem byl majetek jiné osoby než dlužníka této pohledávky.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 888/2007, ze dne 15.2.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce C., zastoupeného advokátem, proti žalovanému K. R., zastoupenému advokátkou, o 539.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 22 Cm 174/2001, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. září 2006 č.j. 7 Cmo 327/2004-109, tak, že rozsudek vrchního soudu se zrušuje a věc se vrací Vrchnímu soudu v Olomouci k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Č. s., a.s., se žalobou podanou u soudu dne 30.10.2000 domáhala, aby jí žalovaný zaplatil 539.000,- Kč s 27% úrokem z prodlení ode dne 28.10.2000 do zaplacení s tím, že žalobce je oprávněn domáhat se uspokojení pohledávky pouze z výtěžku prodeje zastavených nemovitostí, a to "stavby - objektu bydlení č.p. 267 na pozemku parc. č. st. 175/1 - zastavěná plocha a pozemku parc. č. st. 175/1 - zastavěná plocha o výměře 245 m², vše zapsáno na LV vedeném pro katastrální území R., obec R., okres B.". Žalobu zdůvodnila zejména tím, že poskytla D. F., na základě úvěrové smlouvy č. 17/92 ze dne 3.2.1992 střednědobý úvěr ve výši 539.000,- Kčs, že úvěr nebyl splácen a že pohledávka jí byla vůči dlužnici přisouzena "rozsudkem Krajského soudu v Bratislavě (č.j. 25 Co 100/94-57-59)". K zajištění této pohledávky z úvěrové smlouvy byla dne 3.2.1992 sjednána se žalovaným zástavní smlouva č. 17/1992, podle níž vzniklo zástavní právo k uvedeným nemovitostem; protože pohledávka nebyla dosud uhrazena, požaduje žalobou její uspokojení ze zástavy.

Krajský soud v Brně - poté, co usnesením ze dne 26.2.2004 č.j. 22 Cm 174/2001-61 vyhověl návrhu, aby do řízení na místo Č. s., a.s. vstoupil jako žalobce C. - rozsudkem ze dne 14.4.2004 č.j. 22 Cm 174/2001-90 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 26.700,- Kč k rukám advokátky. Z provedeného dokazování dovodil, že dne 3.2.1992 byla mezi Č. s., a.s. a D. F. uzavřena úvěrová smlouva č. 17/92, na základě které dlužnice obdržela investiční úvěr ve výši 539.000,- Kč splatný dnem 31.1.1996, že pohledávka z úvěru byla zajištěna zástavním právem k nemovitostem ve vlastnictví žalovaného, zřízeným podle zástavní smlouvy ze dne 3.2.1992, a že dlužnici bylo uloženo vrátit úvěr pravomocným rozhodnutím soudu, vydaným ve S. r. Žaloba není podle soudu prvního stupně opodstatněná, neboť žalovaný vnesl důvodně námitku promlčení. I když se ve smyslu ustanovení § 100 odst.2 občanského zákoníku zástavní právo nepromlčí dříve než zajištěná pohledávka, platí podle soudu prvního stupně plně takové pravidlo jen tehdy, jestliže "osobní dlužník a zástavce jsou jedna a táž osoba". V případě, že zástavní dlužník není "osobním dlužníkem", běží vůči každému z nich promlčecí doba samostatně; nastala-li tedy vůči osobnímu

dlužníku "skutečnost, s níž zákon spojuje delší promlčecí dobu" (například pravomocné přisouzení pohledávky), nezavazuje to také zástavního dlužníka. Vzhledem k tomu, že proti žalovanému jako zástavnímu dlužníku nebyla pohledávka pravomocně přisouzena, uplynula promlčecí doba marně ještě před zahájením tohoto řízení ("poskytnutý úvěr" byl splatný nejpozději dnem 31.1.1996 a žaloba byla podána u soudu dne 30.10.2000).

K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 19.9.2006 č.j. 7 Cmo 327/2004-109 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 49.135,- Kč k rukám advokátky. Odvolací soud dovodil, že zástavní právo se promlčuje ve tříleté lhůtě, která začíná běžet dnem, kdy mohlo být vykonáno poprvé, že však se nepromlčuje s ohledem na svoji akcesorickou povahu dříve, než zajištěná pohledávka (§ 100 odst.2 občanského zákoníku). Uvedené ovšem plně platí jen tehdy, jsou-li "závazkový dlužník a zástavní dlužník osoba totožná, bylo-li rozhodnuto pravomocným rozhodnutím ve vztahu k oběma dlužníkům, případně byla-li uznána písemně pohledávka co do důvodu i výše oběma dlužníky"; působí-li vůči "závazkovému dlužníku" delší než obecná promlčecí doba, může u zástavního dlužníka platit pouze tehdy, jestliže také "ve vztahu k němu nastala taková skutečnost, s níž zákon delší promlčecí dobu spojuje". Odvolací soud dovodil, že zajištěná pohledávka z úvěru se stala splatnou dnem 12.8.1993, kterým věřitelka vypověděla úvěrovou smlouvu a dlužníci vznikla povinnost "k okamžitému zaplacení celého úvěru". Vzhledem k tomu, že vůči žalovanému nedošlo k prodloužení promlčecí doby, promlčecí doba uplynula dnem 13.8.1996 a pravomocné přisouzení pohledávky proti "osobní dlužnici" na posouzení běhu promlčecí doby proti zástavnímu dlužníku nemá vliv. Odvolací soud proto shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že žalovaným vznesená námitka promlčení "je zcela po právu".

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítl, že pohledávka z úvěru byla rozsudkem Krajského soudu v Bratislavě ze dne 15.6.1998 (správně ze dne 6.4.1998 č.j. 25 Co 100/94-57-59) věřiteli pravomocně přisouzena proti dlužnici D. F. a že se proto ve smyslu ustanovení § 408 odst.1 obchodního zákoníku mohla promlčet ve lhůtě 10 let ode dne, kdy mohlo být právo uplatněno poprvé (tj. dnem 12.8.2003). Protože se zástavní právo ve smyslu ustanovení § 100 odst.2 občanského zákoníku nepromlčuje dříve než zajištěná pohledávka, byla žaloba v projednávané věci podána u soudu dne 30.10.2000 ještě před uplynutím promlčecí doby. Žalobce odmítá názor soudů obou stupňů o tom, že by se ustanovení § 100 odst.2 občanského zákoníku "nevztahovalo na případy, kdy zástavní a obligační dlužník jsou různými osobami", neboť by tím "došlo k narušení principu akcesority, subsidiarity a vůbec povahy a smyslu zástavního práva jako zajišťujícího institutu a zejména zásady rovnosti účastníků právních vztahů". Přípustnost dovolání žalobce dovozuje z ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. a navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl, aby dovolací soud dovolání "odmítl, případně zamítl". Soudy podle jeho názoru správně dovodily, že promlčecí doba běží samostatně pro obligačního a pro zástavního dlužníka a že vůči žalovanému prodloužení promlčecí doby, způsobené pravomocným přisouzením pohledávky proti dlužnici D. F., nemá právní účinky.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o.s.ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm.a) o.s.ř.] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst.1 písm.b) o.s.ř.], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.]; to neplatí ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20.000,- Kč a v obchodních věcech 50.000,- Kč, přičemž se nepřihlíží k příslušenství pohledávky [§ 237 odst.2 písm.a) o.s.ř.], a ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení [§ 237 odst.2 písm.b) o.s.ř.].

Žalobce dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí ve věci samé, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem [§ 237 odst.3 o.s.ř.].

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst.3 o.s.ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst.3 o.s.ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst.3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V projednávané věci odvolací soud řešil mimo jiné otázku promlčení zástavního práva z pohledu ustanovení § 100 odst. 2 občanského zákoníku v případě, že zástavní dlužník není dlužníkem zajištěné pohledávky a že pro promlčení zajištěné pohledávky platí delší než obecná (delší než tříletá v občanskoprávních vztazích nebo čtyřletá v obchodních závazkových vztazích) promlčecí doba. Protože uvedená právní otázka dosud nebyla v rozhodování odvolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena, představuje rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Pohledávka ze smlouvy o úvěru ze dne 3.2.1992 č. 17/92, která byla podle zjištění soudů zajištěna zástavním právem na předmětných nemovitostech, se stala splatnou dnem 12.8.1993 (jak dovodil odvolací soud), popřípadě nejpozději dnem 31.1.1996 (jak se domníval soud prvního stupně). Protože

právo na uspokojení této pohledávky ze zástavy vzniklo v době do 31.8.1998, soudy v souladu se zákonem dovodily, že se řídí i v současné době ustanovením § 151f občanského zákoníku a dalšími právními předpisy ve znění účinném do 31.8.1998 (srov. též právní názory vyjádřené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30.11.1999 sp. zn. 31 Cdo 1181/99, který byl uveřejněn pod č. 70 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000, v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.4.2000 sp. zn. 21 Cdo 2525/99, které bylo uveřejněno pod č. 34 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2001, a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.5.2002 sp. zn. 21 Cdo 1162/2001, které bylo uveřejněno pod č. 24 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2003, a ustanovení čl. IV bodu 1 zákona č. [317/2001](#) Sb., kterým se mění zákon č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a o změně dalších zákonů).

Podle ustanovení § 100 odst.2 věty první občanského zákoníku se promlčují všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického.

Podle ustanovení § 100 odst.2 věty třetí občanského zákoníku se zástavní práva nepromlčují dříve, než zajištěná pohledávka.

Podle ustanovení § 151a odst.1 občanského zákoníku (ve znění účinném do 31.12.2000) slouží zástavní právo k zajištění pohledávky a jejího příslušenství s tím, že v případě jejich řádného a včasného nesplnění je zástavní věřitel oprávněn domáhat se uspokojení z věci zastavené; zástavní právo se vztahuje na zástavu, její příslušenství a přírůstky, avšak z plodů jen na ty, které nejsou oddělené.

Podle ustanovení § 151f odst.1 občanského zákoníku (ve znění účinném od 1.1.1992 do 31.8.1998) není-li zajištěná pohledávka řádně a včas splněna, může se zástavní věřitel domáhat uspokojení ze zástavy, a to i tehdy, když zajištěná pohledávka je promlčena.

Z citovaných ustanovení v první řadě vyplývá, že zástavní právo podléhá promlčení, neboť nejde o majetkové právo, které by bylo - na rozdíl od vlastnického práva - z možnosti promlčení se vyloučeno, i když má také věcněprávní povahu. Závěr o nepromlčitelnosti zástavního práva nelze úspěšně dovodovat ani z ustanovení § 151f odst.1 občanského zákoníku (ve znění účinném od 1.1.1992 do 31.8.1998); uvedené ustanovení má z hlediska promlčení význam jen v tom, že umožňuje uspokojení zajištěné pohledávky ze zástavy i pro případ, kdyby zajištěná pohledávka byla promlčena a kdyby proto nebylo možné dosáhnout její uspokojení z důvodu závazkového právního vztahu, a promlčení nároku na uspokojení zajištěné pohledávky ze zástavy se netýká (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.4.2007 sp. zn. 21 Cdo 1918/2005, který byl uveřejněn pod č. 95 v časopise Soudní judikatura, ročník 2007).

Promlčení zástavního práva se podle ustálené judikatury soudů (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.2.2007 č.j. 21 Cdo 681, 682/2006, který byl uveřejněn pod č. 104 v časopise Soudní judikatura, roč. 2007) řídí občanským zákoníkem a dalšími předpisy občanského práva, i když jím byla zajištěná pohledávka ze smlouvy o úvěru nebo z jiného obchodního závazkového vztahu. Obchodním zákoníkem se řídí pouze promlčení zajištěné pohledávky ze smlouvy o úvěru nebo jiného obchodního závazkového vztahu.

Promlčecí doba zástavního práva je tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (tj. ode dne, kdy vzniklo právo na uspokojení zajištěné pohledávky ze zástavy) [§ 101 občanského zákoníku]. Bylo-li však zástavní právo přiznáno pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu, promlčuje se za deset let ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno (§ 110 odst.1 věta první občanského zákoníku); v případě, že zástavní právo bylo zástavním dlužníkem písemně uznáno co do důvodu a výše, promlčuje se za deset let ode dne, kdy k uznání došlo, nebo, byla-li v uznání uvedena lhůta k plnění, od uplynutí této lhůty (§ 110 odst.1 věta druhá občanského zákoníku).

Není-li stanoveno jinak, činí promlčecí doba u pohledávky ze smlouvy o úvěru nebo z jiného obchodního závazkového vztahu čtyři roky (§ 397 obchodního zákoníku) a běží ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno u soudu (§ 391 odst.1 obchodního zákoníku). Byla-li pohledávka pravomocně přiznána v soudním nebo rozhodčím řízení, promlčuje se ve smyslu ustanovení § 408 odst.1 obchodního zákoníku za deset let ode dne, kdy promlčecí doba začala poprvé běžet (srov. též právní názor uvedený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2003 sp. zn. 20 Cdo 1595/2002, které bylo uveřejněno pod č. 13 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2006).

Protože se podle ustanovení § 100 odst.2 věty třetí občanského zákoníku zástavní práva nepromlčují dříve než zajištěná pohledávka, nepostačuje k promlčení zástavního práva toliko marné uplynutí doby určené občanským právem k uplatnění nároku na uspokojení ze zástavy, neboť je třeba, aby marně uplynula také promlčecí doba zajištěné pohledávky; nedošlo-li k promlčení zajištěné pohledávky, nemůže být promlčeno ani zástavní právo.

S názorem soudů, podle kterého uvedené pravidlo platí jen tehdy, jsou-li "závazkový dlužník a zástavní dlužník osoba totožná, bylo-li rozhodnuto pravomocným rozhodnutím ve vztahu k oběma dlužníkům, případně byla-li uznána písemně pohledávka co do důvodu i výše oběma dlužníky", a podle kterého "skutečnost, s níž zákon spojuje delší než obecnou promlčecí dobu", má vliv na promlčení zástavního práva, jen jestliže nastala (také) vůči zástavnímu dlužníku, nelze souhlasit. Z akcesorické povahy zástavního práva, vyjádřené mimo jiné v ustanovení § 100 odst.2 větě třetí občanského zákoníku, vyplývá zejména to, že promlčení zajištěné pohledávky může nastat, i když se dosud zástavní právo nepromlčelo, že však zástavní právo se nemůže promlčet dříve, dokud marně neuplyne promlčecí doba u zajištěné pohledávky. Není přitom významné, zda se promlčení zajištěné pohledávky řídí obecnou promlčecí dobou nebo zda nastala taková právní skutečnost, která měla za následek její "prodloužení"; z pohledu ustanovení § 100 odst.2 věty třetí občanského zákoníku je rozhodné pouze to, kdy se - podle příslušné hmotněprávní úpravy - promlčuje věřitelova pohledávka za (osobním) dlužníkem, zajištěná zástavním právem, i kdyby jeho předmětem byl majetek jiné osoby než dlužníka této pohledávky.

Pohledávka ze smlouvy o úvěru nebo z jiného obchodního závazkového vztahu, která byla (zástavnímu) věřiteli přiznána proti (osobnímu) dlužníku pravomocným soudním rozhodnutím, se promlčuje - jak uvedeno již výše - za deset let ode dne, kdy promlčecí doba začala poprvé běžet, tj. ode dne, kdy pohledávka mohla být uplatněna u soudu, nestanoví-li zákon jinak. I když takové soudní rozhodnutí není (a nemůže být) závazné také proti zástavnímu dlužníku (a to již z důvodu, že nemohl být účastníkem soudního řízení, v němž bylo takové rozhodnutí vydáno), je tu rozhodující, že představuje skutečnost, která má za následek "prodloužení" promlčecí doby zajištěné pohledávky, a že z důvodu vyjádřeného v ustanovení § 100 odst.2 větě třetí občanského zákoníku tím (následkem "prodloužení" promlčecí doby k uplatnění pohledávky proti dlužníku) došlo ze zákona k "prodloužení" promlčecí doby zástavního práva. Nejvyšší soud ČR proto dospěl k závěru, že zástavní právo se ve smyslu ustanovení § 100 odst.2 věty třetí občanského zákoníku nepromlčuje dříve, než zajištěná pohledávka, nejen tehdy, dal-li dlužník zajištěné pohledávky do zástavy svůj majetek, ale i v případě, že zástavní dlužník není dlužníkem zajištěné pohledávky.

V projednávané věci byla věřiteli zajištěná pohledávka ze smlouvy o úvěru přiznána proti "osobnímu" dlužníku rozsudkem Krajského soudu v Bratislavě ze dne 6.4.1998 č.j. 25 Co 100/94-57-59, který nabyl právní moci dnem 15.6.1998. Je tedy nepochybné, že zajištěná pohledávka, kterou bylo možné uplatnit u soudu nejdříve dnem 13.8.1993, se do zahájení řízení v projednávané věci (do dne 30.10.2000) nemohla promlčet a že se tedy ve smyslu ustanovení § 100 odst.2 věty třetí občanského zákoníku nemohlo promlčet ani zástavní právo, zřízené k jejímu zajištění.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; Nejvyšší soud České republiky jej podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o.s.ř. zrušil a věc podle ustanovení § 243b

odst. 3 věty první o.s.ř. vrátil Vrchnímu soudu v Olomouci k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)